

Πανελλήνιες Εξετάσεις Ημερήσιων Γενικών Λυκείων

Εξεταζόμενο Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα,

Ημ/νία: 28 Μαΐου 2014

Ενδεικτικές Απαντήσεις Θεμάτων

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Ο συγγραφέας προσεγγίζει τον όρο «ανθρωπισμός» στην επικαιροποιημένη του διάσταση. Θεωρεί ότι αποτελεί πλέον έναν όρο που φθίνει χρησιμοποιούμενος αστόχως. Βέβαια, ο ανθρωπισμός συνίσταται σε έμπρακτο ενδιαφέρον για το συνάνθρωπο οικουμενικά και χωρίς διακρίσεις. Ανέκαθεν, η ανιδιοτελής προσφορά με στοιχεία αυταπάρνησης κληροδοτούνταν ως ιδανικό στις επερχόμενες γενεές. Αντικατόπτριζε την ιδέα του αγαθού, στην οποία έφταναν λίγοι μέσα από μόχθο καθημερινό καθώς το συλλογίζονταν ως καθήκον και όχι ως «προϊόν» αναλώσιμο. Σήμερα προβάλλει επιτακτική η αναβίωση του ουμανισμού αφού ο σύγχρονος άνθρωπος «ανακάλυψε» τον ταλανιζόμενο συνάνθρωπο. Βέβαια οι όροι σήμερα αλλιώνονται κατά το δοκούν· αναλόγως η τακτική χρήση του όρου «ανθρωπισμός» παραποιεί την αξία του. Η καθημερινότητα το αποδεικνύει περίτρανα, καθώς η αδηφαγία του ανθρώπου καταβαρυνώνει και εκποιεί το συναίσθημα. Ο ανθρωπισμός όμως είναι πράξη, είναι εσωτερική παρόρμηση, είναι ιδεώδες και αποτυπώνεται ενεργητικά σε κάθε δραστηριότητα κάθε στιγμή και προς κάθε σημείο του ορίζοντα.

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 100 έως 120 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος που ακολουθεί: «Η ανθρώπινη λαίμαργία, η δίψα της ευζωίας δεν αφήνει τόπο για ευγενικά αισθήματα. Κάτι περισσότερο: τα ευγενικά αισθήματα θεωρούνται ξεπερασμένα.».

Σε μια εποχή άκρατου ανταγωνισμού, όπου πρωτεύουσα είναι η θέση της υλιστικής αντίληψης, ο άνθρωπος επιδίδεται σ' έναν εξαντλητικό αγώνα κατάκτησης διευκολύνσεων, ανέσεων, πλούτου, χωρίς ποτέ φυσικά να νιώθει εξ' αυτών ικανοποίηση. Το ακόρεστο της φύσης του τον εγκλωβίζει σε έναν ατέρμονο – όσο και μάταιο – αγώνα αναζήτησης της «ευδαιμονίας». Μ' αυτό το πνεύμα πορευόμενος ο καθένας, καθίσταται εύλογο γιατί απεμπολούνται οι ανθρωπιστικές αρχές και είναι είδος εν ανεπαρκεία οι ηθικές αξίες, όπως η αλληλεγγύη, η αγάπη στον πλησίον, ο σεβασμός στον ίδιο του τον εαυτό. Σ' αυτό το άνυδρο από αισθήματα περιβάλλον όσοι ακόμη διατηρούν ζωντανή την ανθρωπιά τους μοιάζουν «ξένο σώμα» για την ανάληψη κοινωνία. Στο βωμό επίτευξης μιας ψευδεπίγραφης «ευημερίας» βασιζόμενης κατ' αποκλειστικότητα στον υλισμό, ο άνθρωπος λησμόνησε να 'ναι συνάνθρωπος.

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

B2. α) Να βρείτε δύο τρόπους ανάπτυξης στην πρώτη παράγραφο του κειμένου (Η «ανθρωπιά» ... «εν πολέμω και εν ειρήνη») και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Η παράγραφος αναπτύσσεται με **συνδυασμό μεθόδων**. Ο πρώτος χαρακτηριστικός τρόπος ανάπτυξης της παραγράφου είναι ο **ορισμός**, διότι οριστέα έννοια είναι ο «ανθρωπιστής», με προσεχές γένος «μια προσωπικότητα» και ειδοποιό διαφορά «που ξοδευόταν ολόκληρη για να κάμει το καλό».

Λέξη – δείκτης που παραπέμπει στον ορισμό είναι το ρήμα «εσήμαιναν».

Ο δεύτερος τρόπος ανάπτυξης είναι τα **παραδείγματα** καθότι γίνεται αναφορά στο όνομα του Ντυνάν ως παράδειγμα ανθρωπιστή «Ο Ντυνάν ... ανθρωπιστής».

Λέξη – δείκτης το «για παράδειγμα».

Ένας ακόμα ενδεχόμενος τρόπος ανάπτυξης της παραγράφου είναι η **αιτιολόγηση**, αφού εντοπίζεται στήριξη της θέσης ότι η ανθρωπιά είναι ένα κοινόχρηστο νόμισμα, δεδομένου ότι η ανταλλακτική της αξία είναι πολύ μεγάλη.

Λέξη – δείκτης το «γιατί».

β) Ποια νοηματική σύνδεση εκφράζουν οι διαρθρωτικές λέξεις:

έτσι (στην τέταρτη παράγραφο)

ωστόσο (στην έκτη παράγραφο).

Η διαρθρωτική λέξη «έτσι» δηλώνει **συμπέρασμα** και η διαρθρωτική λέξη «ωστόσο» δηλώνει αντίθεση – εναντίωση.

B3. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

αναλίσκεται, οικουμενική, διαστρεβλώσεις, ολωσδιόλου, ευζωίας.

αναλίσκεται = καταναλώνεται, ξοδεύεται
οικουμενική = παγκόσμια, πανανθρώπινη, διεθνής, καθολική
διαστρεβλώσεις = παραποιήσεις, νοθεύσεις, αλλοιώσεις, φαλκιδεύσεις
ολωσδιόλου = εντελώς, πλήρως, ολότελα, ολοκληρωτικά
ευζωίας = καλοζωίας, καλοπέρασης, ευημερίας, ευδαιμονίας

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:
κοινόχρηστος, συμμετοχή, αυτοακυρώνεται, γνώση, αδιάκοπης.

κοινόχρηστος ≠ ιδιωτικός, ατομικός
συμμετοχή ≠ αποχή, απουσία, αποστασιοποίηση
αυτοακυρώνεται ≠ αυτοεπικυρώνεται, αυτοεπιβεβαιώνεται
γνώση ≠ άγνοια, αδαημοσύνη
αδιάκοπης ≠ διακεκομμένης, ασυνεχούς, περιοδικής, τμηματικής

**B4. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στις παρακάτω περιπτώσεις:
«αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής» (στην πρώτη παράγραφο)**

Τα εισαγωγικά στην προκειμένη περίπτωση χρησιμοποιούνται, γιατί έχουμε αυτούσια μεταφορά λόγου.

«Ερυθρού Σταυρού» (στην πρώτη παράγραφο).

Στην περίπτωση αυτή τα εισαγωγικά παρατίθενται λόγω επωνυμίας – ονομασίας οργανισμού.

β) Να εντοπίσετε στο κείμενο τρεις εκφράσεις με μεταφορική σημασία.

1. «υψηλή παρουσία»
2. «η οικουμενική ψυχή [...] αναζητεί διέξοδο»
3. «τρομακτικές διαστρεβλώσεις»
4. «τη γλυκιά ζεστασιά της»
5. «χαρούμενο άνοιγμα παραθύρου»
6. «ανθρώπινη λαιμαργία»
7. «Είναι ένας ολόκληρος ... ακτινοβολεί παντού»
8. «η ανθρωπιά είναι κυκλική παρουσία»
9. «μεγάλων ανδρών»

Γ1. Σε άρθρο σας, που θα δημοσιευτεί σε τοπική εφημερίδα, να αναφερθείτε σε φαινόμενα που αποδεικνύουν το έλλειμμα ανθρωπιάς στην εποχή μας, αλλά και σε δραστηριότητες, ατομικές και συλλογικές, που αποσκοπούν στον περιορισμό αυτού του ελλείμματος (500-600 λέξεις).

Ενδεικτικοί Τίτλοι:

Ανθρωπισμός: Μια αξία ανεκτίμητης... αξίας!

Η «ακριβή» αξία του ανθρωπισμού

Ενδεικτικός πρόλογος:

Έρχονται φορές που η ανθρώπινη ύπαρξη γίνεται αφόρητη. Ο άνθρωπος διχάζεται ανάμεσα σε επιθυμίες και επιλογές που τον αλλοτριώνουν, ανάμεσα σε πράξεις που τον αποκτηνώνουν. Όλα αυτά συμβαίνουν διότι σήμερα περισσότερο από ποτέ ο άνθρωπος ζει αποξενωμένος από τις αρχές του ήθους και της αυτενέργειας, της συνεργασίας και του σεβασμού. Τις αξίες αυτές έρχεται να αναζωογονήσει η δράση - που πυροδοτείται από τη σοβούσα κοινωνική κρίση λόγω της οικονομικής ύφεσης - ανιδιοτελούς προσφοράς των συμπολιτών μας, με την ίδρυση δημοτικών παντοπωλείων, συσσιτίων και κοινωνικών φαρμακείων.

1^ο Ζητούμενο: Φαινόμενα που αποδεικνύουν την έλλειψη ανθρωπισμού

Ωστόσο, χωρίς διάθεση απλούστευσης και υπεργενίκευσης, κατά κανόνα, διαπιστώνεται η κρίση του ανθρωπισμού (έλλειψη ανθρωπιάς). Με άλλα λόγια, ο σύγχρονος άνθρωπος φαίνεται ότι αποσυνδέεται από το «άρμα» του ανθρωπισμού.

Υπάρχουν καταστάσεις, γεγονότα, συμπεριφορές, ενέργειες που πιστοποιούν το πρόβλημα:

- Ψυχρές διαπροσωπικές, κοινωνικές σχέσεις
- Αδιαφορία για το συνάνθρωπο
- Έξαρση καταστροφικότητας (βία, έγκλημα)
- Φτώχεια και εξαθλίωση στον κατ' επίφαση καλούμενο «αναπτυσσόμενο» κόσμο
- Τρομοκρατία - φανατισμός
- Υποτίμηση - περιθωριοποίηση ανθρώπων που διαφέρουν (μετανάστες, πρόσφυγες, τσιγγάνοι και άλλες μειονότητες) που οδηγούν σε φαινόμενα εθνικισμού
- Κατάφωρη / ωμή παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και ιδιαίτερα αυτών που αφορούν τα παιδιά («πώληση» ανήλικων κοριτσιών (Νιγηρία...))
- Έλλειψη αδελφοσύνης ανάμεσα στους λαούς (πόλεμοι)
- Οικολογικό πρόβλημα
- Άστοχη χρήση των επιτευγμάτων της επιστήμης και τεχνολογίας
- Αυτοκαταστροφικότητα (χαρτοπαιξία, ναρκωτικά κ.ά.), αυτοεξευτελισμός.
- Ιδιοτέλεια και ωφελιμισμός σε ατομικό επίπεδο

Ενδεικτική μεταβατική παράγραφος:

Από τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι η σοβαρότητα του φαινομένου είναι δεδομένη. Αυτή ακριβώς προστάζει την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση όλων, πολιτών αλλά και αρμόδιων φορέων, για να βρεθούν κατάλληλοι και εφαρμόσιμοι τρόποι περιστολής του φαινομένου.

2^ο Ζητούμενο: Προτάσεις εξανθρωπισμού της κοινωνίας

Ατομική Ευθύνη

- Βαθιά ενδοσκόπηση: αυτοέλεγχος, αυτογνωσία, αυτοσυνειδησία, αυτοσεβασμός. Επανιεράρχηση αξιών.
- Κριτική ματιά: συνειδητοποίηση της διάστασης του προβλήματος, περισυλλογή, ανακάλυψη της προσωπικής ευθύνης, αφύπνιση.
- Εστίαση στην πνευματική ζωή: μελέτη αξιολογών βιβλίων, επαφή με το παρελθόν, άντληση υγιών προτύπων, αλλαγή συνείδησης και διεύρυνση πνευματική.
- Εγκράτεια, λιτότητα: αποτίναξη δουλικών έξεων (υλισμός / καταναλωτισμός) μέσα από γόνιμη αυτοαναζήτηση.
- Κοινωνική συνείδηση: εμπέδωση της αντίληψης ότι μέσα από το καλό όλων υπηρετείται και το ατομικό συμφέρον.
- Επαφή με το συνάνθρωπο: δημιουργία αληθινών ανθρώπινων σχέσεων.
- **Εθελοντική Δράση:**

Η εθελοντική δράση μπορεί να αποτελέσει την «αιχμή του δόρατος» για την καταπολέμηση φαινομένων κοινωνικής παθογένειας. Η εθελοντική δράση εκδηλώνεται με τις ακόλουθες μορφές:

Ανθρωπιστική δράση

- Παροχή υλικών αγαθών ή χρημάτων για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών (π.χ. φυσικές καταστροφές).
- Αποστολή ιατροφαρμακευτικού υλικού, παροχή ειδών πρώτης ανάγκης.
- Αιμοδοσία, δωρεά οργάνων, συμμετοχή σε ομάδες διάσωσης ανθρώπων.

Κοινωνική δράση

- Προσφορά εθελοντικής εργασίας σε συλλόγους και ιδρύματα για την προστασία των παιδιών, την επανένταξη των τοξικομανών και αποφυλακισμένων, τη βοήθεια σε άτομα με ειδικές ανάγκες και σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, όπως οι ηλικιωμένοι.
- Παρεμβάσεις που αποβλέπουν στην ποιότητα ζωής (βελτίωση των συγκοινωνιών, καθαριότητα της πόλης, προστασία των πεζών κ.ά.).
- Δραστηριοποίηση οργανώσεων για την προστασία των δικαιωμάτων των ευαίσθητων ομάδων, των κοινωνικά αναξιοπαθούντων και γενικότερα των πολιτών.

Περιβαλλοντική δράση

- Ανάλυση πρωτοβουλιών για την προστασία του περιβάλλοντος (προστασία της χλωρίδας και πανίδας, αναδασώσεις, καθαριότητα των ακτών, ανακύκλωση απορριμμάτων κ.ά.).

Συλλογικό επίπεδο

- **Οικογένεια και σχολείο:**

Ανθρωπιστική αγωγή: βιωματική κατάκτηση των ανθρωπιστικών αξιών μέσα από το παράδειγμα των γονιών και των «δασκάλων», το γόνιμο διάλογο, το γνήσιο οικογενειακό πνεύμα (εστία και όχι «κέντρο διερχομένων»), την ελεύθερη ανάπτυξη της νεανικής

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

προσωπικότητας, μια εκπαίδευση που παρέχει παιδεία γενική (πολύπλευρη καλλιέργεια), ένα δημιουργικό σχολείο ανοιχτό στην κοινωνία.

- **Πολιτεία / Κράτος / Τοπική Αυτοδιοίκηση:**

Εφαρμογή των νόμων, επιβολή ποινών, προάσπιση των δικαιωμάτων. Ευνοούμενο και δημοκρατικό κράτος που προάγει την ελεύθερη ανάπτυξη, το σεβασμό. Ένα κράτος κοινωνικής συνοχής, πρόνοιας (μέριμνα για τους αναξιοπαθούντες). Βελτίωση της ποιότητας ζωής, κυρίως στις πόλεις (δόμηση, πράσινο), αναζωογόνηση της επαρχίας.

- **Ισχυρά κράτη / Διεθνείς οργανισμοί / Μη κυβερνητικές Οργανώσεις:**

Εκλογίκευση της ανάπτυξης: βιώσιμη ανάπτυξη για το καλό όλων ώστε να επέλθει ισόρροπη ανάπτυξη. Παροχή τεχνογνωσίας, ενίσχυση προγραμμάτων χρηματοδότησης στοχευμένων ενεργειών, παραγραφή των χρεών των αναπτυσσόμενων κρατών, κ.α. καθώς και αδιάλειπτη προσπάθεια για ειρήνευση στον κόσμο.

- **ΜΜΕ / Πνευματικοί άνθρωποι:**

Ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, αποκάλυψη της αλήθειας μέσα από απρόσκοπτη και ειλικρινή ενημέρωση, ανάδειξη του έργου ανθρωπιστικών οργανώσεων.

Προβολή πνευματικών και όχι μόνο υλιστικών προτύπων: αναβάθμιση του περιεχομένου των εκπομπών, «ουσιαστικά» δελτία ειδήσεων.

Οι διανοούμενοι αγωνιστές, μαχητές για την επικράτηση της δικαιοσύνης.

Οι επιστήμονες στην υπηρεσία του ανθρώπου και όχι όργανα των εκάστοτε σκοπιμοτήτων.

Ενδεικτικός επίλογος:

Ως κατακλείδα αρμόζει να τονιστεί ότι αν το ανθρωπιστικό ιδεώδες θεωρείται αγαθό ολοκληρωμένο, το οποίο αποτελεί πρότυπο μίμησης και αντικείμενο επιδίωξης, τότε αποτελεί ηθικό σκοπό για τον οποίο αξίζει κανείς να αγωνιστεί. Να αντικατασταθεί εν τέλει «ή «λόγοις» παραμυθία από τήν «ἔργοις» ἄρωγή», όπως χαρακτηριστικά πρεσβεύει ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος*.

**Απόσπασμα σελ. 56, «Ο Σύγχρονος Άνθρωπος», Οι Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα 1966*

Επιμέλεια: Αντώνης Σαρρής, Ρούλα Κυρίτση, Σούλη Κάτια, Ελένη Παπαποστόλου, Παναγιώτα Τσελεμάρκου